

Any II. Igualada 8 de Juny de 1907. Núm. 59.

PATRIA

Setmanari Autonomista.

Article escrit pel pare que li va valer el desterro.

Suscripció: Igualada, un trimestre. 1'00 Ptas. Catalunya y altres regions d'España, 6 mesos. 4'00 Número corrent, 15 cts id. a través, 20 cts.	Redacció y Administració: Carrer del Argent, 7.	No s'tornan els originals. Els treballs se publican baix l'exclusiva responsabilitat de sos autors. Pagos a la bastreta.

Observatori meteorològic de las Escuelas Pias d'Igualada.

Dia	Baròmetre	Temperatura		Vento		Nebulositat		Pujada	Temps	Estat del cel	Humiditat	Observacions
		Màx	Mín	Dircció	Velocitat	Alçada	Quantitat					
1	758.0	18.0	12.0	N	1.0	0	0	0	5	Boira alta	65	
2	757.5	17.0	11.0	N	1.0	0	0	0	5	Cobert	65	
3	757.0	16.0	10.0	N	1.0	0	0	0	5	Clart	65	
4	756.5	15.0	9.0	N	1.0	0	0	0	5	Nebulós	65	
5	756.0	14.0	8.0	N	1.0	0	0	0	5	Clart	65	

Era de prevenir.

Desde fa una pila d'anys que a la Pobla de Claramunt impera el més repugnant caciquet, protegit pel Godó, de tal manera que...

...tíficat de que no son veïns de la Pobla, es comprendrà el motiu de que l'excitació intensa produïda per aquestos fets no mes necessita una petita causa pera que esclatés violentment.

Instancio, se n' anà a trovar al assessor Ajuntament, cunyat del Godó, al f aquest, alcalde de nostra ciutat y al forense senyor Liadó, bras dret del co quins immediatament es dirigiren al lloc succés, fins a l'estrém que havent arribat secretari a las vuyt del matí, el Sr. J las 12 encara no 'n savia res.

Y es comprén, d'aquesta manera el municipal prengué la declaració al N. ajudat de 'n Llansana y el Godó, sen presencia del Sr. Selma.

Nosaltres enemichs d'actes de violé preguntem qui es el responsable de que ceelxin fets com els de la Pobla? qui es el tor d'aquest sagnant succés?

Ab seguritat que l'opinió pública es completament d'acort ab nosaltres a responsable de que aixó passí a n s

A dalt, portada del setmanari *Patria* (8-6-1907) amb l'article inculpatori escrit per Francisco Jordana i una anotació manuscrita d'un dels seus fills. A baix, comiat de Jordana a l'estació del tren (Igualada, 8-1-1911), envoltat dels amics que van assistir al dinar homenatge que li van dedicar (ACAN-L'Abans, Lluís Roset)

UNA VÍCTIMA DEL CACIQUISME GODONISTA. CONDEMNÀ I EXILI DE FRANCISCO JORDANA I PUIG

ISIDRE SURROCA I LLUCIÀ

Durant el primer decenni del segle XX, en alguns pobles del districte d'Igualada van generar-se sovint conflictes entre el veïnat i el consistori. Actuacions arbitràries que van alterar el bon funcionament del govern local i que segons la magnitud del cas van exigir la intervenció del diputat del districte o del mateix governador civil.

La manipulació de resultats electorals o la imposició de taxes municipals desorbitades van ser dos dels problemes més freqüents en aquest àmbit. El primer cas es produïa, bàsicament, per la voluntat de perpetuar-se en el càrrec d'alcalde amb el vistiplau del líder respectiu, com va ser el cas conegut com «Els Fets del Negre» a la Pobla de Claramunt, que va portar diverses conseqüències judicials a Igualada i la Pobla i que exposem en aquest article.

Per parlar d'aquest cas, hem de recular als temps del caciquisme de la família dels Godó i als inicis del moviment catalanista a la nostra comarca. L'any 1905, el Centre Autonomista d'Igualada creava el setmanari *Nova Llevor*, portaveu del seu ideari polític i un mitjà per combatre i censurar precisament el godonisme. Un periòdic dirigit pel metge Francisco Jordana i Puig que seria clausurat per ordre governativa al cap de vuit mesos. Això va exacerbar la lluita política entre autonomistes i conservadors del partit liberal, liderat al districte d'Igualada per l'industrial i polític Joan Godó i Lluçà, àlies *el Morrut*. I la principal víctima d'aquesta confrontació va ser l'esmentat Jordana, que va ser condemnat i desterrat.

INFANTESA I ADOLESCÈNCIA DE FRANCISCO DE P. JORDANA

Comencem, doncs, reconstruint la biografia inicial de Francisco de Paula Jordana i Puig. Va néixer el 22 de setembre del 1877, al núm. 2 del carrer de Sant Roc d'Igualada. Era el segon fill d'una família molt coneguda a la ciutat, la del matrimoni format per Miquel Jordana i Castelltort, un prestigiós metge igualadí, i Maria Puig i Masarnau, de Copons.¹

Francisco va iniciar els estudis a l'Escola Pia d'Igualada, i en el curs 1890-91 ingressava al col·legi El Collell, centre educatiu que estava adossat al santuari del Collell, del poble del Torn, localitat agregada al municipi de Sant Ferriol (la Garrotxa). Finalitzat el batxillerat, el 1892 va matricular-se a la Universitat de Barcelona i el juny del 1900, amb vint-i-dos anys, obtenia la llicenciatura de medicina.² El jove doctor, popularment conegut com a *Paco* Jordana, va començar a exercir en el mateix consultori del seu pare, al carrer de Sant Roc, consulta que més tard traslladarien a la plaça de la Creu.

1. *Paco* Jordana era net de Salvador Jordana, de les Piles (Conca de Barberà) i de Maria Castelltort, d'Igualada; i de Francisco Puig, de Berga, i de Teresa Masarnau, de Copons (registre civil d'Igualada). D'altra banda, era germà, entre d'altres, del conegut músic, compositor i llibreter Miquel Jordana i Puig.

2. Arxiu Històric de la Universitat de Barcelona (AHUB), facultat de Medicina, expedient de Francisco de P. Jordana i Puig.

Francisco de Paula Jordana i Puig, l'any 1911

El 12 de maig de 1902, el jove metge va contraure matrimoni a la capelleta de Gràcia amb Dolors Albín i Godó (Igualada, 6-2-1879 - Barcelona, 15-7-1967), filla de l'advocat igualadí, Lluís Albín i Fasson i d'Anna Godó i Fargar. El matrimoni va tenir sis fills, tots nascuts a Igualada: Francisco (1904), Maria (1906), Pilar (1908), Lluís (1911), Dolors (1916) i Àngela (1918).

DIRECTOR DE NOVA LLEVOR I POLÈMIC TANCAMENT

Francisco Jordana, al marge de la feina que li comportava el consultori, era un home actiu i a poc a poc es va anar introduint en la vida quotidiana de l'associacionisme igualadí, la premsa i la política. Un primer pas important en aquesta trajectòria va fer-lo la vigília de Nadal de l'any 1903, quan, al costat de Mariano Munguet i Mullerat, Domingo Noguera i Salavert, Joan Puig i Ramon M. Catarineu i Barral, va constituir el

Centre Autonomista d'Igualada, amb seu social a la rambla de Sant Isidre, 1.³

D'altra banda, el mes de maig de 1904 va participar amb el seu pare i altres, i com a delegats comarcals de les «Valls del Noya», a les deliberacions de l'Assemblea General de Delegats, VII de la Unió Catalanista, que es va celebrar a Barcelona, amb el tema de discussió «El catalanisme y'l problema social».⁴

Mentre el Centre Autonomista entrava plenament en funcionament, i d'una forma quasi paral·lela, l'any 1904, i sota la direcció de Joan Serra i Constansó, els republicans van crear un setmanari portaveu, *El Igualadino*, periòdic que en poques setmanes es convertiria en un dels més llegits a la comarca. Aquesta circumstància podria haver estat una de les causes per la qual els membres del Centre Autonomista, davant la proximitat d'unes eleccions municipals, creessin *Nova Llevor*,⁵ periòdic que sota la direcció de Francisco Jordana va aparèixer el 13 de maig de 1905 amb l'objectiu de promocionar una candidatura i difondre els valors del catalanisme. La redacció i administració es va ubicar al carrer de l'Argent 7, el mateix estatge de la llibreria Jordana. El rotatiu tenia com a redactors Jaume Serra i Iglesias, Joan Dalmau i Tarrida i Francisco Jordana.

Just al cap d'una setmana, sota la iniciativa de Ramon Solsona i Cardona, va veure la llum *Sometent*, portaveu del moviment tradicionalista. En conseqüència, davant la convocatòria de les eleccions, tres setmanaris amb diferents sensibilitats polítiques feien preveure mesos de forta confrontació entre la premsa local.

3. Arxiu Comarcal de l'Anoia (ACAN), AMI, lligall 545-4, Estatuts Centre Autonomista d'Igualada.

4. Els altres van ser Pere Grifell i Gumà, Josep Almirall i Bosch, Bonaventura Prat i Francisco de P. Bedós i Gavalda. Un dels ponents d'aquest tema, per cert, va ser el també igualadí Lluís Marsans i Solà. Vegeu Antoni Dalmau i Ribalta, «El catalanisme radical i popular d'un igualadí: Lluís Marsans i Solà (1866-1955)», a *Revista d'Igualada*, núm. 49, abril de 2015, p. 6-25.

5. M. Teresa Miret i Solé, *La premsa a Igualada, 1808? - 1982*, Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1983, vol. 1, p. 151-165.

A partir del setembre d'aquell 1905, *Nova Llevor* va iniciar una intensa campanya a favor de l'autonomisme i contra el govern municipal del partit godonista, atès que unes setmanes abans, l'alcalde Baldomero Camps havia denunciat al Jutjat d'Instrucció d'Igualada un editorial del setmanari del 2 de setembre, una causa que va ser sobreseguda per la justícia.

Els primers dies de novembre, el Centre Autonomista presentava la seva candidatura municipal, encapçalada per Francisco Jordana al districte 1r. (Ciutat), Josep Ortínez i Masarnau al 2n. (Centre), Josep Queralt i Martí al 3r. (Sant Agustí) i Pere Riba Torrens al 4t. (Soledat). La campanya electoral va ser intensa i abrandada. Finalment, els regidors elegits el 12 de novembre van ser els republicans Joan Serra i Constansó, Ramon Guitart, Antoni Vila, Pere Codorniu i Joan Llansana; els catòlics, Josep Bausili i Ramon Ramon; i els autonomistes, Josep Ortínez i Pere Riba.

Jordana, tot i la frustració de no poder sortir elegit, va continuar amb més ganes que mai al capdavant de *Nova Llevor*, amb l'afany de superar nous embats, com el que va sofrir el setmanari a causa dels successos ocorreguts el dia 25 de novembre a Barcelona,⁶ que van portar el governador civil a decretar la suspensió no sols del *¡Cu-Cut!* i *Progrés* de Barcelona sinó també del *Nova Llevor* d'Igualada i la *Gasetta Vigatana* de Vic.

Davant la interrupció del periòdic, la direcció de *Nova Llevor* va activar altres recursos per continuar publicant el rotatiu sense desobeir l'autoritat governativa. Així doncs, en lloc de fer aparèixer el núm. 30 el 2 de desembre, es va repartir el dia 5 del mateix mes el núm. 1, però editat al Vendrell, província de Tarragona. D'aquesta manera no s'incomplia cap disposició de l'autoritat governativa i els exemplars es van enviar per correu a Igualada.

6. Es tracta de l'episodi històric, prou conegut, dels fets del *¡Cu-Cut!*.

L'estratagema dels redactors del periòdic no va agradar gens al govern municipal i de seguida van recórrer al governador civil perquè l'administrador de Correus d'Igualada intervingués els paquets del núm. 2. A la redacció, però, ja havien previst aquesta intromissió i, per assegurar-ne la distribució completa, van enviar els paquets via ferrocarril, de manera que es va poder repartir, una altra vegada, per la ciutat. Finalment, el 23 de desembre es va publicar el núm. 31 i últim del setmanari, que també era el núm. 3 imprès en una altra província.

Tant l'alcalde com el governador civil van acabar de manera definitiva amb el periòdic autonomista i el seu director Francisco Jordana, publicant al *Boletín Oficial* aquesta disposició:

«Por la presente circular se previene a los señores alcaldes de todos los pueblos de esta provincia que vigilen con todo celo y constancia y prohíban con toda severidad la entrada y circulación de los periodicos *¡Cu-Cut!*, *Progrés*, *Nova Llevor* (Igualada) y *Gasetta Vigatana* (Vich), aunque aparezcan impresos fuera de esta provincia ó intente cohonestarse su entrada como papel usado ó bajo qualquier otro pretexto.

»Los portadores de dichos periódicos serán detenidos desde luego y su detención me la comunicaran por el conducto más rápido para resolver conforme a las circunstancias de cada caso.

»Los señores administradores de Correos y Estafetas, Jefes de Ambulancia y Carteros, decomisaran en el acto cualquier ejemplar de dichos

periodicos que llegue a sus manos, participándomelo directamente ó por conducto del alcalde respectivo para proceder en consecuencia.

*Barcelona 26 de diciembre de 1905 – El Gobernador. Duque de Bivona».*⁷

Malgrat la sotragada electoral, els ànims del metge Jordana no van decaure ni de bon tros, i el 8 de març de 1906 va assistir a la reunió que van convocar uns quants socis de l'Ateneu Igualadí per crear a l'entitat la secció del Grup Enciclopèdic. Ben aviat el nombre d'afiliats de la secció passà dels dos-cents, i la junta de la secció va quedar constituïda l'1 d'abril d'aquesta manera: president, Joan Llansana i Bosch; caixer, Francisco de P. Jordana; secretari, Pere Borràs i Estruch; i vocals, Joan Dalmau i Tarrida i Francesc Torrents.⁸

PATRIA, UNA NOVA CAPÇALERA

Tot i el tancament de *Nova Llevor*, la confrontació de Jordana i el seus companys amb l'alcalde, Joan Godó i Pelegrí, no va quedar resolta ni de bon tros, sinó tot al contrari. I és que al Centre Autonomista van resoldre de treure al carrer una nova capçalera periodística. Així és que, el 24 d'abril de 1906, el conegut graller Francisco Fàbregas i Boyer, àlies *Xamallet*, va presentar una instància a l'ajuntament presentant-se com a director i propietari del nou setmanari *Patria* —sense accent, llavors—, que va aparèixer el dissabte dia 28. Jordana, que de moment no apareixia en primer pla, en seria director formal a partir del 22 de març

7. *El Poble Català*, núm. 61, 6-1-1906. Al comunicat, per salvar les aparences, s'hi van afegir els setmanaris *¡Cu-Cut!*, *Progrés* i *Gasetta Vigatana*, però en realitat només anava dirigit a *Nova Llevor*. No podia ser contra *¡Cu-Cut!*, atès que ja no es publicava; Progrés encara menys, car els seus redactors havien marxat; i la *Gasetta Vigatana* havia canviat el nom de capçalera per *Gasetta Montanyesa (Patria)*, núm. 1, 28-4-1906).

8. Salvador Riba i Gumà, *L'Ateneu Igualadí de la Classe Obrera: 1863–1939*. Igualada: Ateneu Igualadí de la Classe Obrera, Igualada 1988.

de l'any següent.⁹ La redacció i administració van continuar al carrer de l'Argent, núm. 7.

El que quedava clar era l'empremta que havia deixat *Nova Llevor*, posada de manifest el 16 de juny al Foment Autonomista Català de Barcelona, on va tenir lloc una jornada de reconeixement als periòdics que havien estat perseguits. A l'hora d'intervenir Jordana, va explicar als assistents la persecució de què havia estat víctima el seu periòdic per part del caciquisme, «que malgrat estar tan arrelat en aquella comarca, ja comensa á trontollar el pedestal de fang en què está basat».¹⁰

D'altra banda, durant el període estival de juliol i setembre, des del Centre Autonomista d'Igualada es van programar diversos mítings a Castellolí, Capellades, Copons i Piera, amb intervencions de Francisco Jordana, Adolf Gabarró i Garcia, Joan Dalmau i Tarrida, Josep Morera i Mestre, Pere Mussons i Romero i Francesc Riba i Costa.¹¹ Continuant la complicitat de Jordana amb altres formacions, el novembre s'afiliava a la Unió Catalanista i el desembre era nomenat membre de la junta local d'Instrucció Pública d'Igualada.¹²

A les eleccions de diputats provincials del 10 de març de 1907, republicans i autonomistes dels districtes d'Igualada i Vilafranca van presentar candidatura conjunta en una campanya electoral d'extrema duresa al districte d'Igualada. Entre els candidats hi havia el líder republicà Joan Serra i Constansó i Joan Godó i Llucià. Va guanyar la coalició de Serra, però la pugna va continuar encesa. Així, des del setmanari autonomista es va publicar la imatge d'una esquela política on es mofaven de la derrota electoral de la candidatura de Joan Godó i Llucià.¹³ I això podia haver estat la causa que la mateixa setmana Francisco Jordana fos destituït de la plaça de metge municipal a instàncies

9. ACAN-AMI, lligall 554/12.

10. *Patria*, núm. 9, 23-6-1906.

11. *Ibidem*, núm. 12, 14, 15 i 20.

12. *Sometent*, núm. 81, 15-12-1906.

13. *Patria*, núm. 47, 16-3-1907.

de l'alcalde, Joan Godó i Pelegrí, fill del candidat derrotat.¹⁴ Una decisió que significava l'agudització d'una mala relació entre Jordana i Godó, pare i fill.

A Catalunya, les eleccions generals al Congrés de Diputats a Corts, convocades per al 21 d'abril, van donar una victòria aclaparadora a la coalició autonomista Solidaritat Catalana. Al districte d'Igualada va sortir elegit el candidat Frederic Rahola i Trèmols, que es va imposar a la candidatura monàrquica de Godó per 742 vots.

L'AGRESSIÓ A L'ALCALDE DE LA POBLA

Marcel·lí Miquel i Muray (la Pobla de Claramunt, 1857-1935) era conegut també amb el sobrenom d'*El Negre*, a causa de la seva pell molt morena, les faccions marcades i el caràcter esquerp. Com el seu pare, Bonaventura, i els seus germans més petits, Leandre i Isidre,¹⁵ havia treballat en diversos molins paperers de la Pobla i rodalia, llocs on va adquirir l'experiència d'un obrer qualificat. Però la vida de Marcel·lí va començar a canviar a partir del gener del 1903, quan va ser regidor de l'ajuntament de la Pobla i, el febrer de 1904, nomenat alcalde,¹⁶ amb el suport de Joan Godó i Lluçia.

Alguns acords del consistori li van comportar discrepàncies amb els companys de treball, qüestió que va anar en augment fins que va decidir deixar la feina de paperer per dedicar-se a la pagesia en uns terrenys de cultiu que havia adquirit els darrers temps. El nou alcalde poblatà, dia a dia, es va anar guanyant l'antipatia del poble, ja que des de l'ajuntament s'acordaven mesures inusuals i arbitràries, amb taxes abusives per a uns quants rivals a les darreres eleccions, retirant els noms d'uns trenta electors adversaris, afegint-hi dos que no tenien

l'edat¹⁷ o, també al Jutjat Municipal, on va tenir lloc una baralla violenta contra el mestre Josep Tubert.¹⁸ Davant tots aquests despropòsits, Jordana, des de *Nova Llevor i Patria*, recordava puntualment les ingerències del nou alcalde poblatà i, de passada, recriminava la política caciquista del partit liberal al districte, a mans dels alcaldes d'Igualada, Baldomero Camps i Joan Godó i Pelegrí.

Malauradament, la tensa relació de Marcel·lí Miquel amb uns quants poblatans va tenir un final gairebé tràgic, amb l'episodi conegut com els *Fets del Negre*. Tot va començar el segon trimestre del 1907, quan des del consistori s'havien aprovat taxes del repartiment veïnal amb quotes considerablement elevades a uns quants veïns, advertint en un comunicat de l'ajuntament que el pagament s'havia de fer de manera immediata, ja que, si no, seria executada l'ordre de constrenyiment, ordenança que les persones afectades van considerar abusiva i fora de la llei.

Mentrestant, va resultar que el dimarts 4 de juny de 1907, al voltant de les dotze de la nit, dos joves del poble, Joan Roch i Joan Marí, a instàncies de l'alcalde, van ser detinguts per la guàrdia civil de Capellades i tancats a la presó de la Casa de la Vila. La causa de la detenció va ser perquè unes hores abans havien insultat al membre de la Junta Municipal, Joan Bisbal i al regidor, Jaume Brugués, els quals van justificar haver signat inconscientment l'impost de repartiment a uns quants veïns més, als quals no se'ls havia comunicat legalment l'ordre, perquè no s'havia publicat al *Boletín Oficial de la Provincia*.

Quan al poble es va saber que els dos joves estaven tancats a la presó per ordre de l'alcalde, la indignació es va estendre entre el veïnat, i de seguida un nombrós grup de gent es va manifestar davant la casa de l'alcalde. Concentració en què, afortunadament, la cosa no va anar a més perquè

14. *Ibidem*, núm. 48, 23-3-1907.

15. Arxiu Municipal de la Pobla de Claramunt (AMP), Padró General, 1879, p.44.

16. AMP, reg. 1012 i 1013, llibres d'Actes dels anys 1902-1908.

17. *Nova Llevor*, núm. 12, 29-7-1905.

18. *Sometent*, núm. 22, 28-10-1905, p. 182; *Nova Llevor*, núm. 25, 28-10-1905.

Estació del ferrocarril a Poble, entre 1910 i 1915 (AFMP 06)

es va consensuar una comissió que l'endemà a primera hora aniria amb el tren a Igualada per fer saber a les autoritats igualadines les atzagaiades que patien de l'alcalde de la Poble.

L'endemà al matí, les fàbriques de paper de la Poble es van aturar i molts pagesos no van anar a les vinyes en senyal de protesta. Al voltant de dos quarts de vuit, l'alcalde Marcel·lí Miquel i el secretari Bertomeu Sabater, se n'anaven a Igualada per informar Joan Godó i els seus assessors dels aldarulls que havien protagonitzat aquella nit uns quants veïns del poble. Mentre s'esperaven davant la porta principal de l'estació del ferrocarril, van arribar els membres de la comissió que la nit anterior havien acordat, amb els pares dels dos fills detinguts al capdavant, que anirien a informar les autoritats judicials sobre les detencions del dia anterior. Apropant-se a l'alcalde li van demanar explicacions del perquè els seus fills encara estaven empresonats, i l'alcalde els va respondre de tan mala manera que va provocar que el pare de Joan Roch i altres membres del grup s'abraonessin sobre Marcel·lí Miquel cap a l'interior de la sala d'espera i allà es dispararessin trets amb dues armes de foc. L'alcalde en va resultar ferit i es va deixar caure a terra com si fos mort, mentre Joan Roch i Riba en va sortir ferit en un braç i va marxar de l'estació amb els acompanyants.

L'alcalde, un cop va veure que havia quedat sol a la sala d'espera, es va aixecar pel seu propi peu amb una ferida lleu al costat i va poder ser

auxiliat momentàniament. Arribat el tren a l'estació, el secretari va pujar al carrilet per anar a denunciar els fets al Jutjat de 1ª Instància d'Igualada, però abans va anar a reunir-se amb els homes de confiança de Joan Godó.

LES CONSEQÜÈNCIES

Segons sembla, a l'hora d'obrir diligències, una part dels imputats van donar alguns detalls confusos, sobretot quan es va tractar d'esbrinar la procedència de les armes de foc i els autors dels trets. D'altra banda, el secretari de l'ajuntament va escriure en un dietari personal que no sabia qui eren els autors dels trets de pistola perquè no ho va poder veure. Davant aquestes declaracions, la tarda del 12 de juny, els diputats provincials del districte d'Igualada-Vilafranca, Coderch, Serra Constansó i Ràfols es van reunir amb el governador civil, Ossorio y Gallardo, per donar-li informació fidedigna del succés de la Poble, i així esclarir els fets. A la trobada, també van objectar la influència dels Godó en la política del districte, ja que emparava vergonyoses actituds d'alguns càrrecs electes. També li van demanar la seva mediació perquè els tretze poblatans que estaven detinguts a la presó d'Igualada rebessin un tracte respectuós de les autoritats i funcionaris.¹⁹ L'endemà, la guàrdia civil d'Igualada informava a la premsa que Joan Roch havia millorat de les ferides i que seria traslladat a la presó al costat dels seus companys.²⁰

Uns dies més tard, el diputat del districte Joan Serra i Constansó explicava el succés a la premsa de manera molt semblant a tot el que s'havia publicat, però a la part final deia:

«[...] Mentre tota la comarca visita a la presó als detinguts, i s'afanyen els pagesos en fer-los la feina

19. *La Publicidad*, «Notas del Gobierno Civil», 12-6-1907.

20. *El Poble Català*, núm. 483, 13-6-1907, p. 3.

de ses finques, i es suspenen els balls en senyal de dol i protesta, i extrema tothom les mostres de simpatia envers els detinguts; mentre la gent honrada lamenta aquests fruits sagnants del odiós caciquisme que enlaire, consent i empara alcaldes com el de la Pobla, els caciquistes igualadins se refreguen bestialment les mans de gust, diuen que ara faran un escarment, i posan sa influència, sos diners i la vergonya dels seus comparses al servei d'una campanya d'odis, venjances i rabiosos desfogaments.

»Qui aconsella als destronats cacics igualadins? No ho sabem, però forçosament te de ser algun fonament enemic seu que té interès que és mantingui viu l'odi popular a la casa Godó, odi que s'extingirà aviat si els cacics se conformessin amb l'allunyament de la vida pública a que els ha condemnat l'opinió, i dediquessin sos diners i sa intel·ligència a reparar en lo possible els danys que han causat al districte en trenta anys de caciquisme.

»El poble perdona fàcilment, però hi ha subjectes renyits amb els mateixos que mai saben aprofitar l'hora de sa redempció. Jep de Jespus.²¹

El dia 25 de juny, el governador civil, davant la gravetat del conflicte, sol·licitava a l'ajuntament de la Pobla la documentació del polèmic repartiment veïnal per examinar-ne el contingut, però l'alcalde accidental no va fer cas del requeriment, fins que uns dies més tard, sota l'amenaça d'una sanció governativa, va ser lliurat el dossier.²²

Una altra queixa del veïnat de la Pobla a les autoritats governatives va ser que, des del 4 de juny, cada dia hi havia una parella de la guàrdia civil per vigilar que no hi hagués aldarulls al poble i que, des de l'1 d'agost, l'alcalde accidental, Manel Aguilera, havia anunciat en un pregó que prohibia sortir al carrer a partir de les 10 de la nit, llevat dels dissabtes i diumenges a partir de les 12.²³

El dia 16 de setembre, *El Igualadino* publicava que l'Audiència de Barcelona havia acordat

la llibertat provisional, sota una fiança de 2000 pessetes, a cinc dels encausats en l'agressió de l'alcalde de la Pobla.

EL DIRECTOR DE PATRIA, PROCESSAT PER INJÚRIES I CALÚMNIES

La premsa igualadina, des de feia temps, informava dels despropòsits de l'alcalde de la Pobla. En conseqüència, l'editorial de *Patria* d'aquella setmana va explicar detalladament les agressions sagnants a l'estació de ferrocarril de la Pobla, sota aquest títol: «Era de preveurer». S'explicava que des de feia uns anys imperava el caciquisme a la Pobla, i que no era gens estrany que hagués ocorregut aquell succés que va commoure tot el districte. A la part final de l'article apareixia aquest text:

«Amb seguretat que l'opinió pública estarà completament d'acord amb nosaltres al fer responsable de que això passi a D. JOAN GODÓ I LLUCIÀ, doncs si ell no hagués protegit la política arbitrària i despòtica de l'alcalde de la Pobla, ara no tindriem de doldre'ns d'aquest sagnant succés.

Els autors materials són els que van disparar contra el Miquel, però l'autor moral és D. Joan Godó i Llucià».²⁴

Godó va considerar injurioses aquestes acusacions, de manera que el procurador Carles Puget va presentar una querella criminal al Jutjat Municipal contra el setmanari *Patria*. L'acte de conciliació es va celebrar sense avinença. Al cap de quinze dies, el procurador Pere Llansana presentava la querella al Jutjat de Primera Instància i, finalment, el 30 de juliol, Jordana declarava ser l'autor de l'article «Era de preveurer», que era l'objecte de la denúncia. El jutge Àngel Selma va dictar una interlocutòria de processament amb llibertat provisional havent de presentar-se al Jutjat el primer dia de cada mes i pagar una fiança de dues mil pessetes.²⁵

21. *La Campana de Gracia*, núm. 1988, 15-6-1907, p. 3.

22. *La Publicidad*, 13-7-1907, «Notas del Gobierno Civil».

23. *Ibidem*, 21-8-1907.

24. *Patria*, núm. 59, 8-6-1907.

25. *Ibidem*, núm. 67, 3-8-1907.

El director de *Patria*, davant les nombroses mostres de suport i la impossibilitat material de poder respondre totes les cartes, va fer-ho dies més tard amb un escrit al setmanari on agraïa les mostres d'afecte. Entre les cartes rebudes, va fer menció especial de la que va rebre del diputat Frederic Rahola, el qual es va comprometre a defensar Francisco Jordana als tribunals de justícia.²⁶ Davant d'una decisió que considerava injusta, el processat va creure que era hora de deixar la política, dedicar-se completament a la medicina i preparar la seva defensa. Així doncs, durant una temporada Jordana abandonaria el Centre Autonomista i deixaria la direcció de *Patria* al jove advocat Josep Morera i Mestre, que restaria al capdavant del setmanari fins al 3 de gener de 1908.²⁷

Allà on el lluitador anticaciquista va mantenir un petit lligam per no acabar de trencar els seus vincles amb la vida social i política va ser a l'Associació Nacionalista Catalana de Barcelona, entitat adherida a la Unió Catalanista, organització en la qual l'octubre va ser nomenat vocal de la junta directiva i ponent per a un cicle de conferències, amb el tema, precisament, «De caciquisme».²⁸

Així que no va ser fins el desembre de 1909 que Jordana va recuperar l'afany d'implicar-se una altra vegada amb l'associacionisme local i va formar part de la junta del Centre Autonomista quan n'era president Joan Dalmau i Tarrida. Així mateix, a partir del febrer del 1910, va exercir de responsable de la biblioteca de l'Ateneu Igualadí.

D'altra banda, el 8 de maig següent, es van celebrar les eleccions generals espanyoles que van significar un sotrac inesperat per al Centre Autonomista del districte d'Igualada, atès que l'autor de la querella contra Jordana, Joan Godó i Lluçà, va guanyar per un estret marge de 183 vots al representant de la llista regionalista, Frederic Rahola i Trèmols.²⁹

26. *Ibidem*, núm. 68, 10-8-1907.

27. ACAN-AMI, lligall 559, Premsa, 1908.

28. *Patria*, núm. 132, 31-10-1908.

29. *Ibidem*, núm. 211, 14-5-1910.

SENTÈNCIA I SUPORT D'ENRIC PRAT DE LA RIBA

El 28 de setembre del 1910, a l'Audiència de Barcelona, es va celebrar el judici oral contra Jordana. L'acusació va sol·licitar una pena de quatre anys i nou mesos de desterrament i 2.500 pessetes de multa. El lletrat defensor, Pere Rahola, en va demanar l'absolució.

Van passar per la sala com a testimonis els diputats provincials Coderch, Ràfols, Serra Constansó i uns quants veïns d'Igualada i la Poble, acompanyats per amics i familiars que van seguir el desenvolupament del judici entre el públic assistent. El 4 de novembre, a la sala primera de l'Audiència Provincial, els jutges Enrique Monfort, Evaristo Alonso i Pío Navarro van resoldre condemnar Jordana a la pena de tres anys i sis mesos de desterrament a 25 km d'Igualada, més multes i accessòries.³⁰

Un cop coneguda la sentència, l'endemà mateix, el setmanari *Patria* publicava el seu darrer número amb l'editorial «¡Adeu-siau!». Argumentava que s'havien de proposar noves estratègies per lluitar contra el caciquisme: «PATRIA, ara com ara, és un castell poc fort per hostilitzar a l'enemic. En aquests temps de falsa llibertat i de corrupció política, la nostra veu no té prou força per a desvetllar a l'opinió pública i ensorrar definitivament els malvats».

Passats uns dies de reflexió, el metge Jordana va entrevistar-se amb el president de la Diputació, Enric Prat de la Riba, el polític Enric Ràfols, el diputat al Congrés de Madrid per la circumscripció d'Igualada, Frederic Rahola, i amb Pere Rahola: entre tots li van oferir alternatives per establir la seva llar familiar a Barcelona. Sembla, tanmateix, que la proposta dels seus correligionaris no va ser tan convincent com les expectatives que ell mateix s'havia anat forjant de provar l'aventura americana, de manera que va decidir començar

30. Vegeu la transcripció literal de la sentència a l'Annex I d'aquest article.

Barcelona, 9 o 10-1-1911. Abans d'embarcar-se cap a la República Dominicana, la família Jordana es va fotografiar a l'estudi d'Aníbal Baró, de la Rambla dels Estudis, 9. A la imatge: Francisco Jordana amb la seva esposa Dolores Albín, el seu pare, Miquel; i els tres fills, Francisco, Maria i Pilar (foto cedida per l'Arxiu Subirats-Estrada)

una nova etapa de la seva vida a la ciutat de La Vega, a la República Dominicana.³¹

Des de l'Associació de Metges d'Igualada i el col·lectiu de professionals d'aquesta entitat, mitjançant una carta al setmanari *Sometent*, lamentaven la sentència contra el seu company, manifestant unànimement la seva disponibilitat per col·laborar amb el seu pare, en l'exercici de metge, quan fos necessari. Jordana havia estat membre fundador i secretari de l'entitat, tot un exemple de dedicació professional i d'excel·lència. Signaven el manifest: Ramon Bausili, Tomàs Grau, Francesc Casadesús, Esteve Figarola, Eusebi C. Nunell, Josep Colominas, Manuel Soler, Gabriel Pujadas, Francesc Cortada, Joan de Masdevall, Antoni Bertran, Antoni Duran, Josep Sala, Juli Cuñado, Antoni Roldan i Ramon Comas.³²

31. Vegeu l'Annex II d'aquest article.

32. *Sometent*, núm. 292, 7-1-1911.

COMIAT DELS COMPANYS I ENTITATS

El metge, just abans d'anar-se'n d'Igualada, va ser complimentat pels seus correligionaris amb un dinar d'homenatge al Casino d'Igualada. L'acte va tenir lloc el diumenge 8 de gener del 1911, amb l'assistència d'uns 150 comensals de diferents organitzacions entre amics i representants del teixit associatiu igualadí. S'hi van adherir el senador Carles Rahola i els diputats provincials Ràfols, Serra, Coderch i altres. A l'hora dels brindis, es van aixecar a parlar uns quants amics de Paco Jordana que van ser aplaudits amb entusiasme, especialment Josep Morera i Mestre en nom del Centre Autonomista. Finalitzat l'acte, de sortida al carrer es va produir una manifestació espontània amb una nombrosa gentada que va acompanyar l'homenatjat fins a l'estació del tren per donar-li l'adeu-siau enmig d'aplaudiments.

La Vega (1912). El Dr. Jordana al seu despatx (foto cedida per l'Arxiu Subirats-Estrada)

Uns quants correligionaris i familiars van viatjar al costat de la família Jordana cap a Barcelona, per anar l'endemà al vespre a un banquet al restaurant, Maison Martin, a la Rambla del Centre, 5. Al sopar hi va assistir el cònsol de la capital dominicana, Enrique Deschamps; els senadors, Rahola i Junoy; els diputats provincials, Ràfols i Serra Constansó; l'arquitecte Salvat; l'advocat Antoni Gabarró; el metge Girona, i altres personalitats.

Dimarts a la tarda, al moll del port de la ciutat comtal, Jordana s'acomiadava dels amics i familiars, particularment de la seva esposa Dolors, que estava embarassada, abans de pujar al vapor *Buenos Aires* rumb a la República Dominicana. Començava el compte enrere d'una sentència que va canviar la vida del jove metge i la seva família. Ell tenia aleshores 33 anys...

Aquells dies, des de *La Campana de Gracia*, i sota el títol de «*Les víctimes del caciquisme*», Serra i Constansó comentava:

« [...] *L'opinió pública igualadina esperava un gest generós del senyor Godó, però els Doctors Guineus que aconsellen al diputat per Igualada degueren creure a l'amic Jordana prou dèbil per humiliar-se davant dels seus perseguïdors, i busquen amics oficiosos que li aconsellessin la baixesa d'implorar un perdó que ja haguera tingut un borrall de noblesa no essent concedit espontàniament. El senyor Jordana tingué prou dignitat per preferir abandonar esposa, fills i pare i emigrar d'aquesta terra, deshonrada pel caciquisme, buscant en la lliure Amèrica la pau que no troba en sa terra nadiua per la covardia dels uns, la baixesa dels altres i la tonteria de tots. [...] Jeph de Jespu*». ³³

33. *La Campana de Gracia*, 14-1-1911. L'al·ludit Doctor Guineu no era altre que el metge godonista Joan Lladó i Muntaner.

LA VIDA DE L'EXILI A LA REPÚBLICA DOMINICANA

Malgrat que no disposem de tota la informació sobre l'etapa del metge Jordana fora d'Igualada, sí que podem completar una part del seu periple, que va durar cinc anys i va transcórrer entre la República Dominicana, Colòmbia i Catalunya. D'entrada, a l'arribada a la illa caribenya, sembla que Jordana es va allotjar a la ciutat de Santo Domingo, ja que els dies 20 i 21 de febrer estava convocat a un examen per regularitzar la titulació de metge en l'especialitat de malalties de nas, gola i orella. Una vegada obtingut el diploma, Jordana havia previst, el 10 de març, traslladar-se amb tren a la ciutat de La Vega Real, lloc on s'instal·laria de manera definitiva.

Els dos únics diaris de la capital celebraven la vinguda del doctor igualadí. El rotatiu *El Diario* elogiava la figura de Jordana i la mediació del cònsol Deschamps a l'hora d'organitzar el viatge de Barcelona a la illa caribenya, per acabar la crònica amb aquestes paraules: «*En las dos simpáticas fiestas con que en Igualada y Barcelona se ha despedido al culto y distinguido viajero han sido nota culminante los votos más efusivos y cordiales en honor de la República Dominicana. ¡¡Sea muy bien venido el ilustrado galeno español y que encuentre entre nosotros cuanto sea necesario a su arraigo en la tierra quisqueyana!!*»³⁴ L'altre rotatiu, *El Tiempo*, ressaltava del metge nouvingut els estudis de medicina en què s'havia especialitzat a la Universitat de Barcelona. I la premsa igualadina explicava que Jordana fins i tot havia estat rebut en audiència pel president de la República, Ramon Cáceres.³⁵ Instal·lat a La Vega, Jordana va veure amb quina ambivalència la justícia va resoldre el cas de l'agressió a l'alcalde de la Pobla. Mentre, d'una banda, el metge va ser condemnat per un

article considerat injuriós i complia condemna, de l'altra, la part dels poblatans encausats en l'agressió sagnant va veure com es retiraven les acusacions davant la impossibilitat de saber qui havia estat l'autor dels trets.³⁶

Entre juny i juliol, el metge va viure unes setmanes d'incertesa pendent de rebre notícies de la família, ja que el 8 de juliol naixia a Igualada en Lluís, el quart fill del matrimoni Jordana-Albín. Altres bones notícies continuaven, atès que el mes d'agost, el farmacèutic igualadí Joan Gassó i Gassó anunciava que deixava la Farmàcia Popular del carrer Costiol per anar-se'n a viure també a La Vega.³⁷ Així doncs, el 5 de setembre de 1911, Gassó desembarcava amb el vapor *Quebec* al port de Puerto Plata, ciutat situada al nord de la illa del Carib. Al cap de quatre mesos, havent regularitzat la seva titulació de farmacèutic, Gassó i Jordana obrien conjuntament a la ciutat de La Vega la farmàcia La Concepción.³⁸

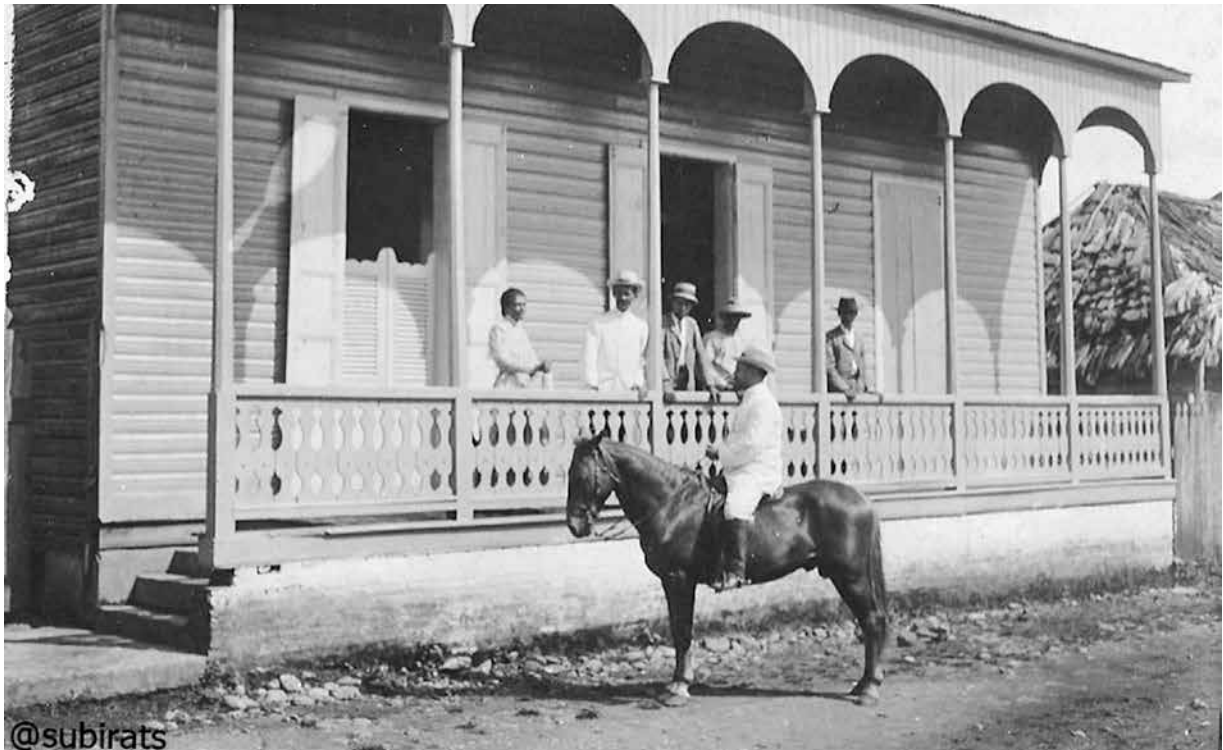
36. *La Vanguardia*, 1-6-1911, p. 7: «Tribunales de Barcelona / Audiencia provincial – Sección primera.- En 5 de marzo de 1907 [va ser el 5 de juny] el vecindario de Pobla de Claramunt se amotinó contra el alcalde, con motivo del repartimiento de consumos, y al encontrarle en la estación de dicho pueblo, cuando iba a salir para Igualada, hicieron varios disparos de arma de fuego, sin que, por fortuna, le alcanzaran los proyectiles. / A consecuencia de los hechos referidos, fueron procesados Juan Marí y siete más. / En 27 de marzo último empezó la vista de la causa que se suspendió, porque la acusación privada calificó el hecho de homicidio frustrado y debía entender, por consiguiente, el jurado. / Ayer, el alcalde y los demás testigos de cargo manifestaron que no podían concretar quien era el autor de los disparos, por cuyo motivo el fiscal señor Galindo y el fiscal de la acusación señor Torres Ballesté, retiraron la acusación. Defendió á los procesados don Pedro Rahola».

37. *Sometent*, núm. 323, 12-8-1911.

38. Tenien el negoci a mitges i Gassó, que és qui portava l'establiment, tenia assignat a més a més un sou. Joan Gassó i Gassó (Igualada, 28-2-1889 – La Vega Real, 27-9-1968) va quedar-se finalment i definitivament a la República Dominicana, on va viure més de cinquanta anys, casat i afillat. Pel camí, havent passat dificultats econòmiques, va dedicar-se a fer de mestre d'escola, inspector d'Instrucció Pública i periodista. Després va poder tornar a obrir una farmàcia, La Humanitaria.

34. Mot popular, sinònim de dominicà.

35. *Sometent*, núm. 301 i 304, 11-03-1911 i 1-4-1911. Cáceres fou president des del 1906. Mesos més tard de l'entrevista, el 19-11-1911, va morir en un atemptat.

La Vega. Jordana muntat sobre el cavall, davant de casa seva (foto cedida per l'Arxiu Subirats-Estrada)

En la seva correspondència amb el seu cosí Oleguer Godó, Jordana afirmava que treballava molt i que es considerava ben recompensat, situació que li permetia invertir diners en negocis i procurar-se benestar familiar. Amb només un any, ja havia adquirit la casa per a la farmàcia, oberta el 20 de gener, i un laboratori amb dos despatxos grans ben proveïts. En un altre habitatge, amb part del mobiliari portat des d'Igualada, se li feien els darrers retocs per a quan arribés la família a La Vega.³⁹ No cal dir que, més enllà de la vida professional, els amics Jordana i Gassó compartien records i llegien la premsa que els arribava cada setmana d'Igualada.

El 3 de març de 1912, al Casino d'Igualada i amb un centenar de comensals, es va fer un dinar

de comiat al Dr. Miquel Jordana i Castelltort, que se n'anava amb la família a veure el seu fill.⁴⁰ Després, al moll del port de Barcelona, familiars i alguns amics s'acomiadaven efectivament de Dolors Albín, els quatre fills i el sogre. L'estada de la família a La Vega no va ser definitiva, com semblava, i va durar poc més d'un any, potser per manca de bona adaptació a la vida quotidiana i els costums del Carib: el cert és que 7 de maig de 1913, tots sis van desembarcar al port de Barcelona, de retorn a Catalunya.⁴¹ Uns mesos més tard, va seguir-los el mateix Paco Jordana, que també va fer cap a la Ciutat Comtal i va aprofitar el domicili i despatx d'advocat del seu cunyat, Xavier Albín i Godó al carrer del Consell de Cent, 332, pral., per instal·lar-hi un consultori

39. ACAN. Fons Oleguer Godó.

40. *L'Igualadí*, núm. 12 i 13, 3-3-1912 i 10-3-1912.

41. *Ibidem*, núm. 38, 11-5-1913.

La Vega (1913). Francisco Jordana, agafant les regnes; al mig, el mallorquí Mateu; i, a la dreta, Joan Gassó i Gassó (foto cedida per l'Arxiu Subirats-Estrada)

mèdic que va anunciar a *L'Igualadí* entre el 16 de novembre de 1913 i el 18 de gener de 1914. Tot fa pensar, naturalment, que hi vivia tota la família.

Una altra raó que potser havia alterat les expectatives que s'havia forjat el metge abans d'anar-se'n a la República Dominicana, va ser l'assassinat del president, Ramon Cáceres, i la inestabilitat que se'n va succeir, ja que, entre 1911 i 1916, sis candidats van ocupar la presidència de la República, fins que l'illa va quedar ocupada pels Estats Units.

En qualsevol cas, el nou intent de Barcelona no va donar tampoc el resultat esperat i Paco Jordana va decidir tornar tot sol cap al continent americà, ja que el 10 de març de 1914 va enviar a *L'Igualadí* una postal —publicada el 5 d'abril— procedent aquest cop de... Barranquilla, a la república de Colòmbia! La postal deia:

«Ahir dimarts dia 10 [10-3-1914] rebé un cablegrama de Barcelona anunciant-me la bona nova de la victòria obtinguda per la coalició contra el vergonyós i asquerós caciquisme, la plaga més terrible que pot sofrir un districte. / Rebi L'Igualadí la meva més entusiasta felicitació pel desinterés amb que ha treballat desde les darreres eleccions municipals. Felicito també a tots els que han contribuït a deslliurar al districte de la plaga caciquista. / Encara que les circumstancies m'han obligat a viurer lluny d'Igualada, sab V. Sr. Director que donat el meu temperament, sento les penes i alegries d'Igualada com a personals. / Saludi a tots els amics i espero que amb entusiasme seguirán la lluita tots ben units fins a lograr la complerta desaparició de la dominació godonista».

Mig any més tard, el 24 de desembre de 1914 era prevista l'arribada al port de Santander d'un vaixell procedent de la república de Colòmbia:

entre els passatgers, hi havia Francisco Jordana, que va desembarcar i va arribar fins a Barcelona, per passar les Festes de Nadal amb la família a Barcelona.⁴²

RETORN A IGUALADA

Va transcórrer després un llarg període d'un any i mig del qual no tenim notícies de Paco Jordana: no sabem si va viure de bell nou a Colòmbia o ja es va quedar a Barcelona. En tot cas, el divendres 18 de febrer de 1916, va tornar definitivament a Igualada havent complert ja de sobres el termini de la seva condemna. El malson s'havia acabat per a tots i calia refer ben aviat els vincles d'abans de l'exili.

Aquell mateix diumenge, Jordana va ser obsequiat amb un dinar-homenatge al Centre Autonomista. El diputat a Corts, Manuel González Vilart, va ocupar seient de preferència al costat de l'homenatjat, a qui van acompanyar més d'un centenar d'amics. A l'hora dels parlaments tothom va tenir mostres de consideració i agraïment a Paco Jordana, per haver adquirit el compromís d'afegir-se al directori de la campanya electoral per derrotar el caciquisme encara imperant en el districte igualadí.⁴³ La mala notícia d'aquells primers dies va ser que Xavier Albín i Godó, el cunyat que els havia acollit a casa seva, va morir a Barcelona el 19 de març...

Immediatament després, les eleccions de Diputats a Corts celebrades el 9 d'abril de 1916 van donar la victòria, al districte d'Igualada, a Manuel González Vilart, que va guanyar per 769 vots de diferència el candidat conservador, Bartomeu Trias i Comas. Una victòria electoral que els organitzadors, ateses les circumstàncies polítiques del moment, van considerar oportú celebrar en un Aplec de la victòria el diumenge 30 d'abril, a la Font del Xaró de la Pobla de Claramunt. Una

multitud entusiasta d'unes quatre mil persones procedents d'Igualada i comarca es va desplaçar amb trens especials omplint aquell bonic paratge. El diputat electe va quedar emocionat davant aquella gentada. El seu discurs fou d'una eloqüència senzilla i emocionant, i Francisco Jordana, així com Morera Mestre, Joan Dalmau, Amadeu Biosca i Alfons Vergés, van dedicar a tota la concurrència comentaris sobre l'èxit electoral.⁴⁴

Pel que fa al dia a dia dels Jordana, cal dir que el més de juliol el metge va reobrir la consulta al carrer de Santa Anna, 10, i el 5 de novembre va ampliar-se novament la família amb el naixement del cinquè fill, la nena Dolors.

Des de l'inici de 1917, Jordana va formar part de la junta directiva de l'Ateneu Igualadí, que presidia el republicà Amadeu Biosca des del 1915. Va actuar de vicepresident i responsable de la secció d'Instrucció, càrrec que li va permetre conèixer a fons el funcionament de l'escola catalana i de registrar-se com a soci de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana de Barcelona junt amb una bona colla d'altres igualadins i professors.⁴⁵

A l'inici del 1918 es va renovar la junta de l'Ateneu i Jordana va ser-ne elegit president. Els mesos que va estar al capdavant de l'entitat van ser de plena dedicació i va realitzar les gestions necessàries per formalitzar un crèdit que, a més de liquidar els deutes, acceleraria la finalització de les obres del nou edifici escolar. Hores de molta feina que va haver de compaginar amb el consultori i al costat de la seva esposa Dolors, que el 13 de maig va donar llum a una altra nena, Àngela.

A l'Ateneu, un dels actes més esperats al llarg de l'any era la Festa de la Cultura, celebrada el dia 25 de juliol, festivitat de Sant Jaume. Els pares dels alumnes de l'escola van omplir de gom a gom els punts on van fer-se activitats, que van incloure

42. *Ibidem*, núm. 123, 25-12-1914.

43. *Ibidem*, núm. 61, 26-2-1916.

44. *Ibidem*, núm. 71, 7-5-1916.

45. *Butlletí de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana*, 1917, any I, núm. 3.

46. *L'Igualadí*, núm. 15, 4-8-1918.

exercicis de gimnàstica, cançons mimades, cançons rítmiques i música popular catalana. Jordana va cloure la festa ponderant la importància de la cooperació entre pares i professors, agraint el suport de les autoritats igualadines i desitjant l'acabament proper del Palau Escolar, que de ben segur seria considerat un dels millors de Catalunya.⁴⁶

La bona feina del president cristal·litzaria també el 31 de juliol, quan el Banc Hipotecari d'Espanya va atorgar a l'Ateneu el préstec de 125.000 pessetes amortitzables en trenta-cinc anys a l'interès del 5%, quantitat sol·licitada per finalitzar l'edifici escolar en construcció. Mentre anaven avançant les obres, a la part alta de la façana principal del nou edifici escolar, el 10 d'agost, s'hi va col·locar un gran rellotge que va regalar l'empresa Extractes Tànics, SA. El 22 de setembre següent, l'emprèstit va ser aprovat en assemblea per unanimitat de tots els socis.

VÍCTIMA DE L'EPIDÈMIA DE LA GRIP

Tot i la satisfacció del resultat de l'Assemblea, aquella setmana va començar a ser complicada per al metge president de l'Ateneu, ja que feia dies que, per tot l'Estat, s'estava expandint una grip que causava la mort molt ràpidament. A Igualada, aquesta epidèmia, prou coneguda, va infectar unes 3.000 persones i va causar la mort de 155 ciutadans.⁴⁷ El doctor Jordana, que va assistir persones contagiades, es va encomanar malauradament la malaltia i va morir al seu domicili.

Molts anys després, Salvador Riba i Gumà, ateneista de soca-rel, va expressar el sentiment que

es va sentir a Igualada pel traspàs del president de l'Ateneu Igualadí amb aquestes paraules: «El 30 de setembre, a dos quarts de quatre de la tarda, moria el president de l'Ateneu, Francisco de P. Jordana i Puig. El seu amor demostrat per l'engrandiment i prosperitat d'aquesta institució féu que la seva pèrdua fos profundament sentida, amb major motiu per considerar-se'l d'una voluntat sense límits, de clara intel·ligència i d'una bondat indiscutible».⁴⁸ Tenia només 41 anys...

47. Montaña i Buchaca, Daniel i Joan Pujol i Ros, «L'epidèmia de grip de l'any 1918 a Igualada», a *Gimbernat: Revista d'Història de la Medicina i de les Ciències de la Salut*, 1995, vol. 24, p. 225-229; i Marga Sánchez i Díaz, «L'epidèmia de grip a Igualada l'any 1918», a *Història de les ciències de la salut a l'Anoia*, Barcelona: Fundació Uriach 1838, 1998, p. 185-198.

48. Salvador Riba, *L'Ateneu Igualadí...*, cit., p. 103.

ISIDRE SURROCA LLUCIÀ (la Pobla de Claramunt, 1952). Ha fet diversos treballs d'història local. Conjuntament amb Marta Bartrolí, ha publicat *Un temps, un poble, un home: Pere Bosch* (1996) i *Cartografia històrica de l'Anoia* (2007 i 2016) i és coautor amb Antoni Dalmau i Ribalta de la biografia extensa de *Natividad Yarza Planas* (en premsa). Autor de *Cent anys de concerts i actuacions de la Societat Coral La Lira 1918-2018*.

ANNEX I.

TRANSCRIPCIÓ LITERAL DE LA SENTÈNCIA⁴⁹

El 4 de novembre de 1910, a la sala primera de l'Audiència Provincial, els jutges Enrique Monfort, Evaristo Alonso i Pío Navarro van dictar la sentència següent:

En la causa criminal que ante Nos pende procedente del Juzgado de Instrucción de Igualada seguido sobre injurias graves a instancia de D Juan Godó y Lluiciá contra D. Francisco Jordana y Puig, hijo de Miguel y María, de treinta y tres años de edad, médico cirujano, casado, natural y vecino de Igualada con instrucción, sin apodo y sin antecedentes penales en cuya causa ha sido ponente D. Pio Navarro.

1º Resultando que en el semanario Patria de Igualada y en su número correspondiente a ocho de junio de mil novecientos siete publicó el procesado un artículo en catalán y que traducido al castellano es del tenor siguiente: “Era de prever”. Desde hace una porción de años que en la Poble de Claramunt impera el más repugnante caciquito, protegido por Godó de tal manera que ha puesto en el pueblo una tensión de ánimo que no nos extrañaría nada que el miércoles pasado sucediera el sangriento suceso que ha conmovido profundamente a todo el Distrito = Pero antes de reseñar el hecho creemos que es necesario hacer un poco de historia = el alcalde de la Poble desde hace mucho tiempo, sigue en dicho pueblo una política de odios, de la que si para muestra basta un botón, explicaremos tres o cuatro actos que pondrán de relieve la conducta del alcalde = Hace dos años que el Sr. Miguel (a) Negret, que tal se llama el Alcalde, hizo un reparto extraordinario solamente contra dos personas, que fue aprobado por la Comisión Provincial de la que formaba parte Godó, y a pesar de las reclamaciones presentadas por los interesados, no tuvieron más remedio que pagar. El año pasado se hizo otro, no más que contra las personas que son antigodonistas, y la comisión Provincial también lo aprobó (Godó también formaba parte de ella) pero se logró que el Gobernador Civil Sr. Manzano no lo aprobase, este año ha hecho otro igual, es decir, exclusivamente contra los antigodonistas y por cierto que la Diputación ni menos ha tenido conocimiento (por miedo de que no fuese aprobado) y a pesar de esto ha amenazado con embargar a los morosos, de manera que además de los repartos ordinarios, cargando siempre contra los mismos individuos, aun les ha puesto los extraordinarios, y si a esto añadimos que estos mismos que tanto pagan, Negret los ha excluido de las listas electorales, firmando un certificado que no son vecinos de la Poble, se comprenderá la causa, de que la excitación interna producida por estos hechos no necesitó más que una pequeña causa para que estallase violentamente = Y vamos a los hechos. El martes al anochecer dos de los perjudicados por el reparto extraordinario encontraron a dos de los confeccionadores del mismo y les preguntaron porque habían firmado una cosa tan injusta, respondiendo que porque el Alcalde se lo había mandado, a todo esto paso un regidor del Alcalde, y al querer entrometerse en la conversación le dijeron que a el nada le decían y entonces este metió la mano en el bolsillo, como si quisiera sacar un instrumento, tirándose sobre el enseguida los otros recriminándole hasta el punto que les pidió perdón, y aseguró que no llevaba arma alguna. = Pero el alcalde que no se para en barras, envió a buscar una pareja de

49. Arxiu Central del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya i de l'Audiència Provincial de Barcelona (ATSJC). Sentències. Francisco Jordana i Puig.

civiles a Capellades, y a las doce de la noche agarran a los dos encerrándoles en la cárcel del pueblo. Este hecho indignó de una manera tan grande a los vecinos, que durante toda la noche tuvieron conferencias sobre el camino que se había de seguir, acordando venir una numerosa comisión de vecinos para explicar lo sucedido a las Autoridades, pero al dirigirse a la estación, hallaron al Alcalde y al Secretario, empezando a trabarse de palabras, hasta que el Alcalde pasó a vías de hecho, sacó un revólver y al intentar desarmarlo un vecino llamado Puvill de la palla, le disparó un tiro que le atravesó el brazo, y entonces al ver herido y perdiendo mucha sangre a uno de sus compañeros, dispararon tres o cuatro tiros al Alcalde que quedó también herido = Esta es la explicación más verosímil de las que hemos sentido. = El secretario subió al tren y al llegar aquí, en lugar de dar parte al Sr. Juez de Primera Instancia, se fue a encontrar al asesor del Ayuntamiento, cuñado del Godó, al hijo de este, Alcalde de nuestra Ciudad y al médico forense Sr. Lladó, brazo derecho del cacique, quienes inmediatamente se dirigieron al lugar del suceso hasta el extremo que habiendo llegado el Secretario a las ocho de la mañana, el Sr. Juez a las doce aún no sabía nada = Y se comprende de esta manera el Juez Municipal recibiría la declaración al Negret, ayudado de Llansana y Godó, sin la presencia del Sr. Selma. = Nosotros enemigos de actos de violencia preguntamos ¿Quién es el responsable de que ocurran hechos como el de la Pobla? I ¿Quién es el autor de este sangriento suceso? Con seguridad que la opinión pública estará completamente de acuerdo con nosotros, al hacer responsables de que esto pase, a Don Juan Godó Lluciá, pues si él no hubiera protegido la política arbitraria y despótica del Alcalde de la Pobla, ahora no tendríamos que lamentar este sangriento suceso = Los autores materiales son los que dispararon contra el Miguel, pero el autor moral es don Juan Godó y Lluciá“; de cuyo artículo se declaró autor el procesado. Hechos probados:

2º Resultando que la parte querellante estimó que los últimos párrafos del citado artículo en cuanto atribuían la responsabilidad moral de lo sucedido a D. Juan Godó Lluciá eran constitutivos de un delito de injurias graves hechos por escrito y con publicidad, definido y penado en los artículos cuatrocientos setenta y dos y cuatrocientos setenta y tres del Código penal; de autor el procesado, sin que fueran de apreciar circunstancias y pidió se le impusieran cuatro años, nueve meses y diez días de destierro y multa de dos mil quinientas pesetas:

3º Resultando que la defensa estimando que los hechos no eran constitutivos de delito pidió la absolución de su defendido:

1º Considerando que apreciado en su conjunto el artículo objeto de esta causa es constitutivo de delito de injurias graves hechos por escrito y con publicidad porque al suponer el querellante ampara actos ilegales del Alcalde de la Pobla de Claramunt para deducir como consecuencia que es moralmente responsable de los sucesos ocurridos en dicho pueblo, le atribuye falta de moralidad cuyas consecuencias pueden perjudicarle gravemente su honra y fama.

2º Considerando que es autor de este delito el procesado Jordana por haberlo ejecutado directamente:

3º Considerando que en su comisión no son de apreciar circunstancias modificativas de responsabilidad criminal:

4º Considerando que el responsable criminalmente de un delito o falta lo es también del pago de las costas:

Vistos los artículos uno, tres, once, trece, diez y ocho, veinte y ocho, sesenta y cuatro, ochenta y dos, noventa y siete y demás citados del Código penal, los ciento cuarenta y dos, setecientos cuarenta y uno, y setecientos cuarenta y dos de la ley de enjuiciamiento criminal:

Fallamos: Que debemos condenar y condenamos a Francisco Jordana y Puig a la pena de tres años seis meses y veinte días de destierro a veinte y cinco kilómetros de Igualada y su radio, multa de quinientas veinte y cinco pesetas y al pago de las costas, sufriendo por insolvencia de la multa y costas del querellante el apremio personal equivalente y aprobamos el auto de insolvencia, Así por esta Nuestra sentencia lo pronunciamos mandamos y firmamos.

Barcelona cuatro de Noviembre de mil novecientos diez, La sentencia anterior ha sido leída y publicada por el Sr. Magistrado ponente en la audiencia de este día que certifico.

ANNEX II.

LA CARTA DE JORDANA A PRAT DE LA RIBA

L'1 de gener de 1911, ja a les vigílies de l'inici del compliment de la seva condemna, Francisco Jordana va escriure una carta al president de la Diputació, Enric Prat de la Riba, fent-li saber els seus plans. La carta, que reproduïm en imatge, deia el següent:⁵⁰

«Francisco de P. Jordana. Metje-Cirurgiá. Igualada. 1 de Janer de 1911

Sr. D. Enrich Prat de la Riba

Molt Sr. meu: Ab seguretat que V. haurá estranyat no rebre cap noticia meva, despres de la nostra entrevista ab l'amich Ràfols y de la que tingueren ab D. Frederich y D. Pere Rahola, pro es que durant aquest temps hi estat fluctuan sobre lo que faria definitivament y com siga que per resoldrer esperava noticias d'America, es per això que fins avuy no dono senyals de vida.

Jo li agraeixo en l'ánima l'interés que V. va demostrar en proporcionar-me una base pera poder-me establir a Barcelona, pro la veritat, en las condicions en que jo me trovo, no era suficient; ab tot jo sempre me recordaré de son procedir.

Definitivament jo marxo el dia 10 del corrent mes, ab el vapor Buenos Aires, cap a la República Dominicana, ahont penso fixar la meva residencia y sembla puch tindrer un bell pervindre.

Aprofito novament aquesta ocasió pera oferirme de V. aff. s.q.b.m. F. Jordana»

50. Arxiu Nacional de Catalunya (ANC), fons ANC1-137, Prat de la Riba - Fons personals.

FRANCISCO DE P. JORDANA
 METJE-CIRURGIÀ
 — IGUALADA — 1 de Juny de 1911

H. S. Curich Prat de la Boella

Molt Sr. meu: Ab seguritat que N. haurà' estranyat no rebre cap notícia meua, després de la nostra entrevista ab l'amich Bañols y de la que tingueren ab D. Frederich y D. Pere Bahola, pro es que durant aquest temps hi estat fluctuant sobre lo que faria definitivament y com siga que per resoldrer esperava notícias d'America, es per això que fins avuy no donos senyals de vida.

Li agracies en l'ànima l'interès que N. va demostrar en proporcionar-me una base pera

poder-me establir a Barcelona, pro la veritat, en las condicions en que jo me trovo, no era suficient, ab tot jo sempre me recordare' de son procedir.

Definitivament jo marcho el dia 10 del corrent mes, ab el vapor Buenos Aires, cap a la Rep. publica Dominicana, ahont penso ficar la meua residencia y sembla que tindre un bell peritendre.

Aprofito novament aquesta ocasió pera oferir-me de N. aff
 29 de Juny de 1911

F. Jordana